

ОБИСТІ НЕМАЙНОВІ ПРАВА ТА ОBOB'ЯЗКИ БАТКІВ І ДІТЕЙ. ПІДСТАВИ ПОЗБАВЛЕННЯ БАТКІВСКИХ ПРАВ.

Заболотна Н. Я.

Львівський національний університет імені Івана Франка

Взаємні прав та обов'язки батьків і дітей ґрунтуються на походженні дітей від них, засвідченому Свідоцтвом про народження. Це єдиний документ що є зв'язком між певними батьками та їх дитиною. Першим особистим немайновим обов'язком батьків є обов'язок забрати дитину з пологового будинку або іншого закладу охорони здоров'я. Закон не допускає можливості письмової відмови від дитини, хоча не може застерегти батьків дитини від фактичної відмови від неї. За сімейним законодавством дитина може бути залишена батьками у пологовому будинку або іншому закладі охорони здоров'я, якщо вона має істотні вади фізичного та (або) психічного розвитку, а також за наявності інших обставин, що мають істотне значення. Такими обставинами можуть бути, наприклад, хвороба матері чи батька, відсутність житла, достатнього доходу чи досвіду для забезпечення особливого піклування, якого потребує дитина з такими вадами. [1] Другим важливим особистим немайновим обов'язком батьків є реєстрація дитини в державному органі РАЦС. Реєстрація дитини є необхідною для того, щоб, по-перше, підтвердити походження дитини від певних батьків, і, по-друге, визначити ім'я, прізвище та по батькові дитини. Згідно з Конвенцією ООН 1989 р. про права дитини, дитина має бути зареєстрована одразу ж після народження. За українським сімейним законодавством батьки зобов'язані зареєструвати народження дитини невідкладно, але не пізніше одного місяця від дня її народження. [2] Батьки мають права та обов'язки щодо виховання дитини. На нашу думку один з найважливіших батьківських обов'язків. Саме цього обов'язку батьки в силу своєї зайнятості на роботі, власної безвідповідальності неналежно виконують або взагалі не виконують його. Батьки зобов'язані виховувати дитину в дусі поваги до прав та свобод інших людей, любові до своєї сім'ї та родини, свого народу, своєї Батьківщини. Батьки зобов'язані піклуватися про здоров'я дитини, її фізичний, духовний та моральний розвиток, забезпечити здобуття дитиною повної середньої освіти. Батьки мають переважне право перед іншими особами право на особисте виховання дитини. Водночас, вони можуть залучати до виховання дитини інших осіб, передавати її на виховання фізичним та юридичним особам. Таким чином пріоритет у вихованні власних дітей належить тільки батькам. Це як правило чи аксіома, яка не потребує доведення і тільки за власною волею чи бажанням вони можуть передати цей обов'язок іншим особам. Сімейне законодавство містить спеціальні норми, спрямовані на захист прав брати участь у вихованні дитини та спілкуватися з нею того з батьків, хто проживає окремо від дитини. При тому той з батьків, з ким проживає дитина, не має права перешкоджати тому з батьків хто проживає окремо, спілкуватися з дитиною та брати участь у її вихованні, якщо таке спілкування не перешкоджає нормальному розвитку дитини. При цьому законодавство йде на зустріч батькам і дозволяє їм укласти договір про здійснення батьківських прав та виконання обов'язків тим із них хто проживає окремо від дитини. Той з батьків у разі його ухилення від виконання договору зобов'язаний відшкодувати матеріальну та моральну шкоду, завдану другому із батьків. Але, на жаль, не рідко батьки не можуть дійти спільної згоди щодо виховання власних дітей, тим більше якщо один із них проживає окремо від дитини. Тоді спори щодо участі у вихованні дитини того з батьків, хто проживає окремо від неї, можуть вирішуватися органом опіки та

піклування, а також судом, якщо той із батьків з ким проживає дитина чинить перешкоди тому з батьків, хто проживає окремо, у спілкуванні з дитиною та у її вихованні. Суд визначає способи участі одного з батьків у вихованні дитини. Періодичні та систематичні побачення, можливість спільного відпочинку, відвідування дитиною місця його проживання та інше. В окремих випадках, якщо це викликано інтересами дитини, суд може обумовити побачення з дитиною присутністю іншої особи. Під час вирішення спору щодо участі одного з батьків у вихованні дитини береться до уваги ставлення батьків до виконання своїх обов'язків, особиста прихильність дитини до кожного з них, вік дитини, стан її здоров'я та інші обставини, що мають істотне значення. В тому числі стан психічного здоров'я одного з батьків, зловживання ним алкогольними напоями або наркотичними засобами. Якщо ж хтось із батьків або батьки не виконують своїх батьківських обов'язків то санкцією може бути позбавлення батьківських прав. Згідно сімейного кодексу батько або мати можуть бути позбавлені судом батьківських прав, якщо він/ вона:

- не забрали дитину з пологового будинку або з іншого закладу охорони здоров'я без поважної причини і протягом шести місяців не виявили щодо неї батьківського піклування.

- ухиляються від виконання своїх обов'язків з виховання дитини. У цьому випадку батьки свідомо не виконують тих обов'язків, до яких їх зобов'язує закон

- жорстко поведуться з дитиною. Жорстка поведінка та може мати різні прояви. Розрізняють чотири форми насильства одного члена сім'ї відносно іншого: фізичне – умисне завдання побоїв, тілесних ушкоджень, що призвело до смерті постраждалого, порушення фізичного та психічного здоров'я; сексуальне – протиправне посягання на статеву недоторканість; психологічне – насильство, пов'язане з дією одного члена сім'ї на психіку іншого члена сім'ї шляхом словесних погроз або образ, переслідування, залякування; економічне – умисне позбавлення одним членом сім'ї іншого члена сім'ї житла, їжі, одягу та іншого майна.

- є хронічними алкоголіками або наркоманами. При позбавленні батьківських прав за цією підставою в принципі достатньо констатації факту, що батько (мати) дитини хворіють на алкоголізм або наркоманію у хронічній формі.

- вдаються до будь-яких видів експлуатації дитини, примушують її до жебракування та бродяжництва.

- засуджені за вчинення умисного злочину щодо дитини.

Для позбавлення батьківських прав за цією підставою потрібно, щоб факт вчинення умисного злочину щодо дитини був встановлений вироком суду. [1] Позбавлення батьківських прав – це крайній захід, який застосовується лише у тих випадках. Коло, на думку суду, всі інші заходи впливу на поведінку батьків дитини не є ефективними. Батьки, позбавлені батьківських прав, втрачають усі права, що ґрунтуються на факті спорідненості з дитиною, відносно якої вони позбавлені прав, у тому числі права вимагати від дитини в майбутньому надання їм утримання. Хоча позбавлення батьківських прав не звільняє батьків від обов'язку утримання дітей — сплати аліментів тощо. [3] Таким чином, позбавлення батьківських прав не тільки виконує каральну функцію відносно батьків, але служить меті захисту прав та інтересів дітей, усунення небезпеки для їхнього життя, здоров'я, створення передумов для належного виховання дітей.

1. *Сімейний кодекс України, К., 2003*

2. *В.Ф.Опришко / Коментар до Конституції України, К., 1996*

3. *Т. В. Варфоломеева / Довідник майбутнього адвоката, К., 2010*